

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Ministerie van VWS
Programmadirectie ZJCN
de heer (10)(2e)

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Ons kenmerk
0073/2020LCI/1vD/hl/dr

Uw kenmerk

Behandeld door
(10)(2e)

Kopie aan

Bijlage(n)

Datum 2 september 2020
Betreft Advies Bonaire na COVID-19-uitbraak Aruba en
Curaçao

Geachte heer (10)(2e)

Tijdens het gezagvoerdersoverleg op 25 augustus j.l. is het RIVM gevraagd Bonaire te adviseren over het te voeren beleid naar aanleiding van de toenemende casuïstiek in Nederland en de recente uitbraken van COVID-19 op Aruba en Curaçao.

Voorliggend advies is opgesteld aan de hand van de epidemiologische gegevens en gehoord hebbende mevrouw (10)(2e)

(10)(2e), (10)(2e) en mevrouw (10)(2e), die recent op Bonaire advies en ondersteuning heeft gegeven.

Tijdens het schrijven van het advies werd Bonaire geconfronteerd met de eerste positieve casuïstiek sinds mei, hetgeen de keuzes en vervolgstappen pregnanter maken. Het voorliggend advies geeft een aantal afwegingen op basis waarvan in de lokale setting besluiten genomen moeten worden. De belangrijkste vraag hierbij is of Bonaire een langer durende uitbraak qua capaciteit aan kan:

- Is de capaciteit (personeel, materieel en medicatie) van de curatieve zorg op orde?
- Kan er behandeld worden volgens de laatste inzichten?
- Is er voldoende labcapaciteit om laagdrempelig te kunnen testen?
- Is de openbare gezondheidszorg voldoende opgeschaald om over een langere periode uitvoerig te kunnen testen en bron- en contactonderzoek te kunnen uitvoeren?
- Kan deze bestrijdingscapaciteit snel verder worden opgeschaald als de uitbraak snel toeneemt in omvang?

Indien niet aan een of meerdere van deze voorwaarden voldaan zou kunnen worden, adviseer ik het afsluiten van het eiland voor interinsulair verkeer en toerisme als potentiële interventies om serieus in overweging te nemen.

Voor zover bekend heeft Bonaire – voorafgaand aan de laatste ontwikkelingen – geen breed gedragen opschalingsplan. In een opschalingsplan worden fases in een uitbraak omschreven; bij elke fase horen bepaalde maatregelen beschreven te worden om verspreiding te voorkomen. Een dergelijk richtinggevend plan kan de snelheid van de besluitvorming en het effectueren van maatregelen ten goede komen.

Datum
2 september 2020

Ons kenmerk
0073/2020LCI/3vD/hl/dr

Uitgangssituatie

Adviezen OMT-Carib

Sinds het begin van de pandemie zijn er drie OMT-Carib-adviezen aangeboden aan de 4 landen van het koninkrijk en op 10 juli is er een separaat schrijven verstuurd aan de programmadirecteur ZJCN van VWS waarin zorgen zijn geuit omtrent de voorbereiding van Bonaire op een eventuele uitbraak.

Aan het begin van de pandemie hebben de Caribische (ei)landen ervoor gekozen om de grenzen te sluiten en zo introductie van het virus op de eilanden te voorkomen. In het eerste OMT-Carib is geadviseerd deze strategie van het voorkomen van introductie en maatregelen tot inperking na introductie stevig voort te zetten en hier eventueel extra capaciteit op in te zetten.

In het tweede OMT-Carib is geadviseerd over de voorbereidingen van de landen – voor wat betreft capaciteit en infrastructuur voor de curatieve en publieke zorg – op een eventuele uitbraak. Op Bonaire is de curatieve zorg versterkt met de uitbreiding van de IC-capaciteit. De openbare gezondheidszorg werd versterkt met een crisiscoördinator en arts infectieziektebestrijding^{KNMG} vanuit Nederland. Beiden zijn inmiddels weer vertrokken. In een recente brief (d.d. 22 juli) hebben wij onze zorgen geuit over de capaciteit van de GGD alsook over de wijze waarop de leiding van de GGD op de huidige ontwikkelingen inspeelt. Een ander punt van zorg is de capaciteit van de twee op het eiland aanwezige private laboratoria voor het testen van COVID-19. Er zijn stappen gezet om de laboratoriumcapaciteit uit te breiden, maar dat is nog niet geëffectueerd. De moleculaire diagnostiek wordt momenteel (grotendeels) op Curaçao uitgevoerd.

Het derde OMT-Carib-advies had betrekking op het eventueel openen van de grenzen voor interinsulair verkeer en toerisme. Bonaire heeft daarop op 1 juli de grenzen geopend en daarmee is er het risico op introductie van het virus toegenomen. Om dit risico te verkleinen heeft Bonaire aanvullende maatregelen voorgesteld en genomen. Niet alle maatregelen (zoals een PCR-test voorafgaand aan vertrek naar Bonaire) zijn echter juridisch gezien op directe wijze afdwingbaar gebleken.

Epidemiologische situatie COVID-19 Cariben

Op St. Eustatius en Saba is een beperkt aantal actieve casussen gemeld, met name importcasuïstiek.

Op St. Maarten is de omvang van de uitbraak – onder andere door beperkingen in de testcapaciteit – minder helder. De laatste weken kende

een positivity rate (percentage positieve testen uit totaal aantal afgenomen testen) van boven de 50% waardoor het aannemelijk is dat de uitbraak veel groter is dan nu op basis van de positieve casuïstiek gemeld kan worden.

Datum
2 september 2020

Ons kenmerk
0073/2020LCI/3vD/hl/dr

Op Aruba is er sprake van een uitgebreide tweede uitbraak sinds begin augustus. Toen werden er meerdere aan elkaar gelinkte clusters gevonden rondom twee nachtclubs en een sportschool. Door laagdrempelig testen en bron- en contactonderzoek zijn er binnen 2 à 3 weken ruim 1400 casussen getraceerd. Deze – in eerste instantie voornamelijk jonge mensen – zijn in thuisisolatie gegaan en nauwe contacten is gevraagd om in quarantaine te gaan. De regering van Aruba heeft direct aanvullende publieksmaatregelen genomen zoals het sluiten van nachtclubs en het beperken van het aantal bezoekers aan horecagelegenheden alsook het verbieden van grote bijeenkomsten. Momenteel zien we nog steeds een toename van de positieve casuïstiek, maar kleinere aantallen en voornamelijk nieuwe gevallen binnen bekende clusters, zoals contacten binnen huishoudens alsook werk. Wel neemt hierbij de leeftijd toe en daarmee ook het aantal ziekenhuisopnames. Twee weken na de uitbraak op Aruba werden ook op Curaçao positieve casussen gevonden. Het betreffen bijna allemaal gevallen van lokale transmissie; inmiddels zijn er 35 nieuwe positieve gevallen bekend. Deze zijn gegroepeerd in een beperkt aantal clusters, welke voor zover bekend geen gemeenschappelijke bron hebben. Tussen Aruba en Curaçao is relatief veel verkeer geweest, evenals tussen Curaçao en Bonaire. In verband met familie- en zakelijke verbanden is er sprake van een relatief intensief recreatief en zakelijk personenverkeer tussen de benedenwindse eilanden en heeft de epidemiologische situatie op een van de eilanden direct zijn weerslag op de overige twee.

Op Bonaire zijn de afgelopen dagen vier personen positief getest.

Epidemiologische situatie COVID-19 Nederland en West-Europa

Toen begin juli de grenzen werden geopend voor Nederland, Frankrijk, Duitsland, België en Zwitserland was de transmissie zeer laag. Zo kende Nederland een incidentie van 0,7 casussen per 100.000 personen. De afgelopen weken is de incidentie in heel West-Europa snel toegenomen en zijn in meerdere landen weer beperkende maatregelen opgelegd. Momenteel is de incidentie in o.a. Nederland toegenomen (zie onderstaande tabel).

Land	Incidentie
Nederland	41/100.000
Frankrijk	82/100.000
Duitsland	23/100.000
België	36/100.000
Zwitserland	41/100.000
Curaçao	20/100.000
Aruba	844/100.000
VS	18/100.000
Over de laatste 14 dagen (d.d. 31 aug 2020)	

De regionale verschillen per land zijn groot. Zo kennen de grote steden in het westen van Nederland (o.a. Amsterdam) een hoge incidentie (> 100/100.000). Met deze toename is ook het risico voor Bonaire op het introduceren van het coronavirus fors toegenomen.

Datum
2 september 2020

Ons kenmerk
0073/2020LCL/3vD/fhl/dr

Quarantainevrij reizen

Bonaire kende een 'reisbubbel' met Aruba, Curaçao, St. Maarten, Saba en St. Eustatius. Door de recente uitbraken op St. Maarten en Aruba kennen deze twee eilanden nu een negatief reisadvies en reizigers afkomstig van deze eilanden kunnen alleen naar Bonaire met een ontheffingsverklaring. Zij moeten op Bonaire 2 weken in (thuis)quarantaine met actieve monitoring. Voor Saba en St. Eustatius geldt dat ze een negatief (oranje) reisadvies hebben geïmplementeerd waarbij alle inkomende reizigers (buiten de quarantainevrije bubbel) op het eiland eerst in quarantaine gaan. Voor Saba en St. Eustatius is vrij reisverkeer naar andere eilanden van belang voor de continuïteit van zorg. Doordat St. Maarten en Aruba nu zijn afgesloten zijn deze eilanden afhankelijk van de zorg op Curaçao en Bonaire. Ook voor Bonaire geldt sinds vorige week een beperking op de reisbubbel.

Lokale maatregelen

Momenteel zijn er – behoudens reisadviezen – weinig maatregelen doorgevoerd. Alleen de 1,5 meter afstand is in een noodverordening opgenomen.

Afwegingen en advies

Regionaal perspectief BES-CAS-eilanden

Bonaire kan op twee manieren bekeken worden: (1) als separaat eiland waar enkele positieve gevallen zijn geweest zonder verdere verspreiding (containmentfase) of (2) als onderdeel van een regio, waarbinnen veel interinsulair verkeer is en waar op verschillende plaatsen uitbraken zijn. Door het weer opgestarte insulaire verkeer is er ook uitwisseling van risico's met andere (ei)landen waar wel lokale besmettingen zijn. De kans dat dit leidt tot lokale transmissie op Bonaire is aanzienlijk.

Ik adviseer om de uitbraken op Aruba en Curaçao mee te laten wegen in een opschalingsplan voor Bonaire opdat er vroegtijdig maatregelen getroffen kunnen worden, waardoor het risico op potentiële lokale verspreiding vermindert. Als er te lang wordt gewacht – tot er lokaal besmettingen zijn – is er een grotere kans dat het virus al wijder verspreid is onder de bevolking.

Opschalingsplan en maatregelen

Een dreigende uitbraak heeft een sterke crisisorganisatie nodig die aan de hand van indicatoren en een opschalingsplan snel tot (politiek) gedragen maatregelen over kan gaan. Met betrekking tot de zorgcapaciteit en crisisorganisatie adviseer ik daarom om een COVID-19-opschalingsplan te maken, waarin de regionale ligging en samenhang van de ABC-eilanden wordt meegenomen. Opschalingsscenario's kunnen geformuleerd worden op basis van epidemiologische en zorgcapaciteitsindicatoren (zowel publieke als curatieve zorg). Het is van belang ook maatregelen te

koppelen aan de scenario's. Hiervoor kunnen de opschalingsplannen van Curaçao en Aruba als voorbeeld dienen.

Datum
2 september 2020

Zorgcapaciteit en crisisorganisatie

De in het OMT omschreven voorbereiding op het gebied van zorg, met name de capaciteit van de openbare gezondheidszorg (waaronder testen en bron- en contactonderzoek), de laboratoria (voldoende capaciteit van laagdrempelige diagnostiek beschikbaar op eigen eiland) en van de curatieve zorg, zijn essentieel om een uitbraak in te dammen en te voorkomen dat de curatieve zorg overbelast raakt. Deze capaciteit moet snel opschaalbaar zijn om ook tijdens een uitbraak op deskundige wijze het testen en bron- en contactonderzoek uit te kunnen blijven voeren. Zolang de eerder geuite zorgen hierover onvoldoende zijn aangepakt, adviseer ik de risico's met betrekking tot introductie te beperken. Dit heeft consequenties voor het toerisme en het interinsulair personenverkeer.

Ons kenmerk
0073/2020LCI/3vD/hl/dr

Inreisvoorwaarden

Met het openstellen van de grenzen voor toeristen en voor interinsulair verkeer is het risico op introductie toegenomen. Dit risico is de afgelopen weken door de toename in West-Europa en lokale uitbraken op Aruba en Curaçao verder toegenomen. Het economische belang van het toerisme is evident. Er is dan ook de wens om meer toeristen toe te laten, eventueel ook vanuit andere landen. Het afwegen van deze risico's versus de belangen van het toerisme en lokale economie is een groot dilemma.

Met betrekking tot de inreisvoorwaarden adviseer ik onderstaande aanvullende maatregelen te overwegen:

- Actievere monitoring van inreizende personen door regelmatig (telefonisch) contact gedurende 2 weken.
- Het indirect afdwingen van de PCR-test door mensen zonder negatieve testuitslag 2 weken quarantaine op te leggen. Een PCR-test moet ook serieus overwogen worden voor interinsulair verkeer.
- Inreisbeperkingen en/of vrijstellingen voor specifieke doelgroepen.
- Stel afhankelijk van de actuele epidemiologische situatie opnieuw een (thuis)quarantainebeleid in voor o.a. Curaçao en Aruba.

Publieksmaatregelen

Ik adviseer om naast inreisvoorwaarden in een vroeg stadium na te denken over lokale publieksmaatregelen om potentiële transmissie ('superspread events') te voorkomen. Denk hierbij onder meer aan het verbieden van grootschalige evenementen, het sluiten of beperken van het nachtleven en het handhaven van 'social distancing'-maatregelen. Tevens moet er aandacht zijn voor de communicatie naar de bevolking om draagvlak te bevorderen.

Met vriendelijke groet,

Datum

2 september 2020

Ons kenmerk

0073/2020LCI/3vD/thl/dr

(10)(2e)